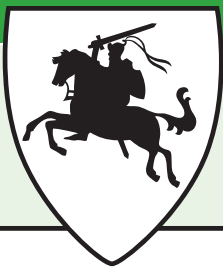

SU ŽALGIRIU – UŽ LIETUVĄ!

ŽALGIRIS

Jeigu valstybė neturi pinigų kultūrai, kaip ji gali egzistuoti?

Paklaustas apie nacionalinės kultūros ir valstybės būklės santykį, vienas žymiausių Lietuvos kino kūrėjų režisierius Gytis LUKŠAS tik liūdnai atsидūsta: „Ak, jeigu ne tas nelemtas mūsų noras įtikti ir patikti, jeigu ne tas mūsų valstybės ir kultūros orientavimas į visuotinį patikimą“... Pasak jo, anglai didžiuojasi, kad jie anglai, italai - kad italai, estai - kad estai, ir tik mes vieni taip didžiuojamės esantys europiečiai, jog gatavi pamiršti net nacionalines šaknis ir unikalią savastį, nors ir žinome, kad patikti visiems - reiškia pataikauti.

Rimvydas STANKEVIČIUS
„Respublikos“ žurnalistas

- Kai buvau moksleivis, studentas, Lietuvos kinas, literatūra, teatras, visi kiti menai įprastai kalbėjo mums apie mus pačius. Menas padėdavo mums atpažinti ne tik abstraktų žmogų savyje, bet ir savąsias nacionalines šaknis, autentišką lietuvišką pasaulėvoką, unikalią kultūrinę prigimtį... Tad ne nuostabu, kad šie kultūros sužadinti kontekstai sudygo tautos sąmonėje ir ilgainiui įsiplieskė Sąjūdžiui.

- Žinoma. Ši dirva buvo nuolatos kantriai ir kruopščiai visų pu-
renama tam, kad joje kada nors sudygtų mūsų laisvė, kad joje išaugtų tas stebuklingas augalas, kurį lig tol tegalėjome kiekvienas auginti savo širdyje.

Visi, kad ir kuo užsiimtumėm, kad ir ką darytumėm, stengėmės prisidėti prie to augalo daiginimo, darėm tai, kas nuoširdžiai svarbu mums patiems, jeigu iš tikrųjų norime būti savimi.

Be abejo, ne visada esant sovietinei priespaudai tai buvo įmanoma, bet atvirai paklauskime savęs, ar šiandien lietuviai būti savimi lengviau? Galbūt, nors asmeniškai aš vis dažniau tuo imu abejoti.

Kultūra, ypač menas, tik tada yra ko nors verti, jeigu jie - unikalūs. Bet kokį menininko kūrinį lyginu su piršto atspaudu. Visi žmonės juos turi, tačiau kiekvieno spaudas yra unikalūs, neatsikartojantis. Jeigu būtume tokie pat kaip kiti, jeigu ūmai taptumėm visi vienodi - tai reikštų meno pražūtį. Pasauliui nereikia gausybės tokių pačių poetų, dailininkų ar režisierių. Įdomūs pasauliui būsimieji turintys autentišką pasaulėjautą, filosofiją, išskirtinį pasaulio matymą...

Jei šią mintį plėtotumėm, tur būt derėtų akcentuoti, kad ir mūsų gimtinė, mūsų valstybė yra svarbi, reikšminga, įdomi ir gyvybinga tik tuomet, jei ji - vienintelė ir nepakartojama.

- Na, o globalizacija, į kurią Lietuva taip džiaugsmingai stacia galva neria, juk skelbia ra-

dikalčiai priešingas tiesas - būsimie visi vienodi, nebebus dėl ko kariauti...

- Kitados, jau po Nepriklausomybės, kai ES vis stiprėjo ir priiminėjo naujas nares, iš aukščiausių jos instancijų nuolat buvo skelbiama, kad vienas iš svarbiausių ir brangiausių dalykų ES yra kultūrų įvairovė. Buvo rengiamos konferencijos, netgi pasauliniai simpoziumai, buvo sakoma, kad net ir mažiausios tautelės kultūra neįkainojamai svarbi pasauliui, todėl nė vienai tautai negalime leisti sunykti, prarasti savo unikalumą bei kultūros savitumą, ir atrodė, jog ES dėmesys tautų kultūroms yra nuoširdus.

Dieve mano, aš pusę gyvenimo pragyvenau santvarkoje, kurioje nuolat kiekvienam buvo kalama, kad nepakeičiamų žmonių nėra. Man tai visada atrodė ciniškas, baisus ir nedoras požiūris - esu įsitikinęs, kad nė vienas nesame pakeičiami, antraip yra kalbama ne apie žmogų, o apie iki funkcijos nužmogintą, individualių savybių neturinį darbo resursų vienetą, kuris tarsi niekuo nesisiskiria nuo tą pačią funkciją atlikti gebančio roboto. Žmogaus užprogramavimas atlikti tik konkrečias funkcijas, kartoti tik reikalingus žodžius, negalvoti, nevertinti, neturėti asmeninių emocijų - pražūtingas procesas, nesvarbu, kaip visa tai mėgintų apibūdinti propaganda. Bet kuri pro-

visuotinai tituluoja jį rašytoju ir klauso jo postringavimų. Arba mergaitė suvaidina kažį kokį vaidmenėlį seriale - štai ji jau ir aktorė, galinti sau leisti vertinti aktorystę, kino meną ar panašiai...

Jau ketvirtis amžiaus, kai esame išsivadavę iš sovietų gnaužtų, bet keleto Lenino tezių taip ir negalime išmesti iš galvos. Viena tokių: „Menas priklauso liaudžiai“. O juk menas liaudžiai niekada nepriklausė - liaudžiai priklauso liaudies menas. O kai skirtumo tarp profesionalaus menininko ir „projektų“ autoriaus nebejaučiame, kai jokios kokybinės hierarchijos kaip ir nėra - tik visiems bendra teisė bandyti, - tuomet labai sunku tikėtis, kad menas galėtų

už kultūrą? Man taip atrodo. Ne man vienam.

Poetas Aidas Marčėnas itin tiksliai yra pasakęs apie mano ilgamečio bičiulio poeto Marcelijaus Martinaičio eilėraščius - tai kregždžių seilės, sulipdančios valstybę. Absoliuti tiesa, bet juk tą patį būtų galima pasakyti apie kiekvieną tikrą menininką ir jo kūrinį. O jeigu šalies vadovybei atrodo, kad tų „kregždžių seilių“ nebereikia, tuomet akivaizdu, jog jai nereikia nei tautos, nei pačios valstybės.

O ir tarptautinėje plotmėje... Kuo mes dar galėtume stebinti pasaulį, pelnyti jo pripažinimą bei pagarbą, jeigu ne kultūra? Pramonė? Turtais? Karine galia? Krepšiniu - ir tikrai? Ne. Manau, būtent menininkai, kurių, ačiū Dievui, turime puikių, gali padaryti Lietuvą žinomą, reikšmingą, svarbią ir didelę. Juk dydis matuojamas ne vien kvadratiniais kilometrais.

- Pabaigoje norėčiau paklausti, kaip vaduotis nuo to nacionalinio išglebimo ir ar matote kokią nors išeitį šiame kultūrinio dekadanso ir globalizmo kontekste. Ar sulauksime dar vieno tautinio atgimimo?

- Ak, jeigu ne tas nelemtas mūsų noras įtikti ir patikti, jeigu ne tas mūsų valstybės ir kultūros orientavimas į visuotinį patikimą... Visiems patikti - reiškia pataikauti. Juk aiškiai žinome, kad visiems patikti neįmanoma, bet labai jau stengiamės globalizuotis, nors kitos tautos taip nesieltgia: anglai didžiuojasi, kad jie anglai, italai - kad italai, estai - kad estai, lenkai - kad lenkai. O mes? Kartais pagalvoju: jau taip didžiuojamės, kad esame europiečiai, jog gatavi pamiršti net nacionalines šaknis ir unikalią savastį. Visai neeuropietiškas savęs išsižadėjimas.

Mano 1982 metais kurto filmo „Vasara baigiasi rudenį“ pabaigoje mažą, jaukią lietuvišką sodybą iš visų pusių apsupa riaumojantys buldozeriai. Man ta sodyba - manosios Tėvynės metafora, - štai ją apsupo buldozeriai, prieš kuriuos, regis, kovoti neįmanoma, o filmo herojus, kurį suvaidino Valentinas Masalskis, vis tiek iškelia kastuvėlį, pasirengęs sodybą ginti. Štai šis noras ginti - jei prireiks, nors ir nuo viso pasaulio - savąjį brangiausią žemės lopinėlį, jei tik jo neprarasime, ir išves mus iš dabartinio išglebimo būsenos.

Mūsų broliai latviai ir estai tą jau aktyviai daro - sąmoningai stengiasi savo mene atspindėti pačius svarbiausius, pačius skaudžiausius, tebūnie šiuo metu dviprasmiškai vertinamus, bet tautai svarbius istorinius įvykius.

Manau, kad atsipeikėsime ir mes - neleisime nebūčiai sulesti mūsų sielų. Tegaliu pasakyti, jog netikiu, kad Lietuvą išgelbės politikai. O kad kultūra, kad menas - tikiu.

► Netikiu, kad Lietuvą išgelbės politikai. O kad kultūra, kad menas - tikiu

Stasio Žumblo nuotr.

Atmenu tarptautinį simpoziumą Romoje, Kapitolijuje, kai pranešėjas mums - visiems salėje sėdin-
tiems - liepė atsistoti ir ištartė tik vieną vienintelį žodį: „Mikelandželo“... Ir atsidiarius salės durims berniukas į salę įstūmė invalido vežimėlį, kuriame, po insulto praradęs galią vaikščioti ir kalbėti, sėdėjo garsus italų kino režisierius Mikelandželas Antonionis. Štai tuomet ištis patikėjau šviesia Europos ateitimi. Pamaniau, jei Europos šalių vadovai, kultūros ministrai ir bankininkai atsisotja pagerbdami menininką ir, ypač, jeigu salėje užtenka ištarti menininko vardą netgi be pavardės, bet visi žino, apie ką kalbama, - kultūra dar teka Europos gyslomis...

Tačiau bėgo metai ir visus šiuos žodžius it banga nuplovė radikaliai priešinga tendencija - imta vis dažniau sakyti, kad visi mes lygūs, vienodi, kad nereikia mums vieniems nuo kitų atsiriboti ne tik valstybinėmis, bet net ir nacionalinėmis, kultūrinėmis „sienomis“, kad išskirtinumus demonstruoti neetiška - visi mes esam europiečiai, todėl ir kultūra turi būti ne nacionalinė, o europietiška.

paganda vienoda, ji visuomet tarnauja užsakovams, piešdama pasaulį vienusiškai, vaizduodama įvykius pagal užsakovo pageidavimus, paversdama tuos įvykius laikraščių iškarpomis, žmones - kartoninėmis figūromis, spalvų spektrą susiaurindama iki juodo ir balto, nes taip paprasčiau ir patogiau valdyti. O žmogaus gebėjimas mąstyti ir vertinti valdovams netiko praeityje, netinka dabar ir netiks per amžius.

- Bet kodėl Lietuvos kultūra, būtent menas, šiandien nesielgia taip, kaip elgėsi sovietiniais laikais, telkdamas tautą į vienį, tvirtindamas nacionalines šaknis, pasakodamas apie istorines dominantes, tiesindamas nacionalinį stuburą, kviesdamas paisyti savų interesų?..

- O kas šiais laikais yra menas ir menininkai? Tarp profesionalaus meno ir mėgėjų saviraiškos šiandien yra sąmoningai nutrinta riba. Knygas rašo ne kas sugebą, o kas pageidauja. Štai išleido koks žmogelis knygą, o visuomenė su žinias-klaida priešakyje, užuot panagrinęjusi jo kūrinio meninę vertę, jau

veikti kryptingai ir daryti poveikį valstybės gyvenimo turiniui.

Esate matęs Andžejaus Vaidos filmą „Viskas parduodama“? Jis, nors sukurtas dar 1969 metais ir pasakoja dramatišką aktoriaus istoriją, manau, jau savo pavadinimu atsako į jūsų klausimą: nes šiandien ir mene - viskas parduodama.

Štai dabar mėgstama tvirtinti, kad iš Sovietų Sąjungos priespaudos Lietuva išėjo teturėdama vien kultūros griuvėsius, o nūdienos kultūros skiepytojai ją dabar reanimuoja. Juokinga visa tai girdėti.

O kada buvo parašyti esminiai Juozo Apučio, Romualdo Granausko, Justino Marcinkevičiaus, Jono Strielkūno, Marcelijaus Martinaičio kūriniai? O kinas?.. Ką ir kalbėti - aš ir pats sovietiniais laikais, tuose griuvėsiuose gyvendamas, sugebėjau sukurti vienuolika kino filmų, o nepriklausomoje Lietuvoje - tris. Suprantu, kinas - labai brangus menas, jam valstybė neturi pinigų. Kita vertus, jeigu valstybė neturi pinigų kultūrai, menui, tai kaip iš viso ji gali egzistuoti? Kas galėtų valstybei būti svarbiau

Ko tikėtis pasauliui iš rinkimų JAV?

JAV prezidento rinkimuose ryškėja du stiprūs kandidatai - Hilari Clinton (Hilary Clinton) ir Donaldas Trampas (Donald Trump). Turbūt jie rungsis finaliniame etape. D.Trampas laikomas charizmatiška asmenybe, Amerikos laimės - pinigų - uždirbinėtoju, yra išleidęs daug knygų. Ir štai šiam milijardieriui pasukus į politiką jo globaliniam pasauliui nepatinkanti retorika sukėlė daug klausimų. Kas būtų, jei amerikiečiai prezidentu išsirinktų D.Trampą?

Apie tai prie ŽALGIRIO NACIONALINIO PASIPRIEŠINIMO JUDEJIMO apskritojo stalo diskultavo Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras Audrius BUTKEVIČIUS, Seimo narys, daugiametis Lietuvos atstovas Europos Tarybos Parlamentinėje Asamblėjoje Egidijus VAREIKIS, Nepriklausomybės Atkūrimo Akto signataras, buvęs europarlamentaras ir Seimo narys, ilgametis Lietuvos ambasadorius Justas PALECKIS ir Seimo Nacionalinio saugumo ir gynybos komiteto pirmininkas Artūras PAULAUSKAS. Diskusiją vedė žalgirietis Gediminas JAKAVONIS.

G.JAKAVONIS: Kaip pasaulis vertintų žinią apie tai, jog JAV žmonės prezidentu išsirinko D.Trampą?

A.BUTKEVIČIUS: Verčiame mus užsiminti futurologija. Aš toli gražu netikiu, kad D.Trampas yra garantuotai laimėsiantis kandidatas. Net atvirkščiai numanau, kad jo asmenybė ir būdas vesti rinkimų kampaniją suteikia papildomų šansų H.Klinton, kuri šiame fone atrodo labai prognozuojama ir rimta kandidatė, galinti išlaikyti pagrindines JAV politikos linijas. Iš žmonių, kurie laukia ne staigmenų ir greitų pokyčių, o stabilumo, H.Klinton šitame fone, manau, sulauks papildomų balsų. Taip pat ir iš respublikonų. Aš sutinku kalbėtis apie tai, kas būtų, jei būtų. Bet noriu pasakyti, kad pats balsuodau už H.Klinton.

Pakalbėkime, kaip prognozuoti D.Trampo elgesį svarbiausiose politinėse kryptyse. Viena iš jų yra ES ir JAV transatlantinė prekybos ir investicijų sutartis. Tai, ko gero, vienas pagrindinių šiandienos iššūkių. Koks bus D.Trampas šiuo klausimu? Nė kiek ne mažiau svarbi tema - tai ES gynybos klausimai ir D.Trampas, deklaruojantis, kad JAV neturi ginti ir taip turtingų europiečių. Kur atvejo po politika šioje srityje? Taip pat, manyčiau, labai svarbu aptarti D.Trampo politiką Rusijos atžvilgiu. Ar jis ir toliau pristatys save kaip Vladimirio Putino gerbėją? Tai jis ne kartą yra sakęs. O gal pabus ir pradės numušinėti ru-

G.JAKAVONIS: Ar D.Trampo negalima lyginti su Europos

tautininkais? Vengrų premjeras Viktoras Orbanas stato sienas imigrantams, o D.Trampas žada neįsileisti meksikiečių. Ar nepriejome prie tos ribos, kai nacionaliniai dalykai kiekvienai valstybei tapo svarbūs ir žmonės atsigrėžė į savo tautos šaknis?

A.BUTKEVIČIUS: Ilgai nesprendus problemų, vedančių į krizę, elektoratas pajuto tam tikro tipo lyderio poreikį. Labai dažnai toks lyderis yra demonstratyvus, pristato save kaip tėvišką globėją, žinantį visus atsakymus. Labai dažnai jis yra drastiškas savo veiksmais, rodantis, kad tik energinga ir efektyvi politika gali duoti rezultatą. Tad kai kurie šio tipo lyderiai tiesiog simuliuoja tokias savybes. Tai aš galėčiau pasakyti apie V.Orbaną. Jis tiesiog save taip pristato.

G.JAKAVONIS: Tai buvęs liberalų frakcijos narys Europos Taryboje.

A.BUTKEVIČIUS: Be abejo. Jis tiesiog naudoja makiažą. Ir mes dažnai matome perspaustus sprendimus, kurie negali atvesti iki pagaiduojamo efekto ar iki konflikto, kurį galėtų sukelti. Jis tiesiog save tokį pašo.

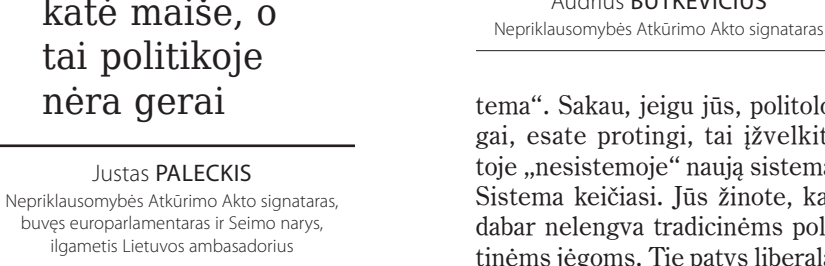
O D.Trampas yra verslininkas, atėjęs į politiką, ir šioje srityje jis yra pavojingas, nes nejaucia faktūros, nejaucia medžiagos, su kuria jam tenka dirbti. Jis pasitiki trumpalaikiais sprendimais, kaip versle, ir tikisi, kad toks pats greitas rezultatas čia yra įmanomas. Tačiau politinė materija stipriai priešinasi. Ji reikalauja kur kas ilgesnio įdirbio. Ar D.Trampas tai suvokia, ar klauso savo patarėjų, mes nežinome, koks jis yra iš tiesų. Su Kinija, manau, D.Trampas eis į konfliktą kartu stimuliuodamas Europos ir JAV transatlantinę sutartį. Uždarys rinką kitių prekių ir taip silpnins jų pozicijas.

G.JAKAVONIS: Esama nuomonės, neva nėra didelio skirtumo, kas laimės JAV prezidento rinkimus - D.Trampas ar

H.Klinton. Kitą dieną po pergalės pas juos ateis kas nors iš valdančių pasaulį toli gražu ne politikų, o finansininkų - Rotšildų ar Rokfelerių - ir nurodys toliau spausdinti pinigus. Esą Amerikos politika nuo to nepasikeis, nes viskas liks tų pačių žmonių rankose.

Bet kuriuo atveju D.Trampas yra katė maiše, o tai politikoje nėra gerai

reigojimų. Mes irgi kartais labai norime pakeisti Lietuvos įsipareigojimus, bet kad ir kokia valdžia dabar pas mus bus, išeiti iš ES, iš NATO, iš euro zonos nebūtų lengva. Daug kas yra taip susiklostę, kad nieko čia nepakeisi. Todėl tikėtis, kad kitą dieną D.Trampas pakeis Ameriką, taip pat nerealu.

Pats D.Trampas yra labai įdomus kandidatas į prezidentus. Jis ne toks, kaip iki šiol buvo. Galiu pasakyti, kad tai gal šiuo metu pasauliui ir reikalinga, nes mes esame įpratę pasaulyje matyti Šaltojo karo pabaigos atmosferą. Pasibai gė Šaltasis karas, baigėsi istorija ir dabar vaidiname, kad istorijos jau nebėra, o demokratija - tik laiko klausimas. Bet nuo Šaltojo karo pabaigos jau praėjo 26 metai, jei ne daugiau.

A.BUTKEVIČIUS: Ir naujas prasiidėjo.

E.VAREIKIS: Galbūt prasiidėjo. Stebėdamas mūsų politinį gyvenimą Europos Taryboje, Europos Parlamente, atkreipiau dėmesį, kad vis dažniau vartojame svokas „nesisteminė partija“ ar „nesisteminis politikas“. Piktinamės, kad ateina kažkokia „nesis-

minuoja pasaulyje kaip tik padėdami Europai. Kodėl jūs manote, kad JAV interesus yra visus suvalgyti ir dominuoti? Jei manęs paklaustumėte, sakyčiau, kad savo interesus realizuoja, kai drauguju su kitais, o ne kai juos valgau.

J.PALECKIS: Aš irgi nepritariu įtarimo teorijoms, bet reikėtų atsižvelgti, jog ekonomiškai Amerika yra stipresnė, todėl gali mėginti diktuoti ir spausiti. Tačiau Europa iš visų jėgų stengsis nepasiduoti ir išsiderėti sau palankias sąlygas. Tiesa, nemanau, kad D.Trampas bus didelis transatlantinės sutarties šalininkas, nes jis apskritai sako, kad reikia persiderėti visas sutartis ir su Kinija, ir su kitomis šalimis, ir labai kritikuoja Baraką Obamą (Barack Obama), kuris yra pats didžiausias tos sutarties įkvėpėjas ir kuris bijo, kad net laimėjus H.Klinton šis sutartis bus atidėta į šalį.

Prieš metus tas, kuris būtų statęs, kad D.Trampas laimės respublikonų nominaciją, turėtų vieną galimybę laimėti iš 5 tūkstančių. O jis tapo. Ir gan įtikinamai. Tad dabar apklausos, kurios rodo H.Klinton pranašumą, yra toli gražu ne lemiamas dalykas. Nes jis jau nustebino per metus. O jis turi dar pusę metų. Be abejonės, buvo įmanoma situacija, kad rinkimuose kovotų H.Klinton ir Džebas Bušas (Jeb Bush). Tuomet atrodytų, kad tik dvi ar trys šeimos valdo Ameriką. Na, negražu. Ir tai dirba D.Trampo naudai. Iš esmės jis yra, mano manymu, populistas, konservatorius ir nacionalistas.

D.Trampas yra verslininkas, atėjęs į politiką, ir šioje srityje jis yra pavojingas, nes greitas rezultatas čia yra įmanomas

lėktuvus, tai jis rytoj pasakys visai kitaip ir dėl to nė kiek nesijaudins. Beje, mūsų žiniasklaidos reakcija į D.Trampą panaši į vos ne prieš 40 metų buvusią reakciją į Ronaldą Reiganą (Ronald Reagan). Esą ateina kažkoks artistas, profošjuznikas, kuris nieko neišmano. Liberalioji Vakarų spauda tada rašė: oi, jis sukelia karą, o mes, europiečiai, tyliai tyliai su rusais kalbame. Bet paaiškėjo, kad jis vis dėlto, leisiu sau pasakyti, - geriausias XX amžiaus JAV prezidentas. Todėl ir dabar neskubėčiau pasiduoti populistinei nuomonei, kad čia ateina kažkoks turtingas kvailys.

G.JAKAVONIS: Sakykime, D.Trampas bus už transatlantinę sutartį. Bet tai Amerikos Europai pakišama sutartis. Ir aš manau, kad jos pasekmes prognozuoti labai paprasta: europiečiai vėl bus apkavinti, nes jei ji bus pasirašyta, Ameriką numuš dolerio kursą ir Europa turės tokių ekonominių problemų, kokių dar neturėjo.

E.VAREIKIS: O iš kur jūs ištraukėte, kad Amerikai yra kažkoks interesus skliausti Europą?

G.JAKAVONIS: Ji siekia dominuoti pasaulyje.

E.VAREIKIS: Kai man aiškina, kad Amerika nori mus, Europos Sąjungą, priimti, paskui parduoti, išprievartauti ir pan., man kyla klausimas - o koks amerikiečių interesus taip elgtis? Ar tikrai jūs tikite tomis nesąmonėmis? Jie do-

Ar D.Trampo negalima lyginti su Europos tautininkais?

Gediminas JAKAVONIS
Žalgirietis

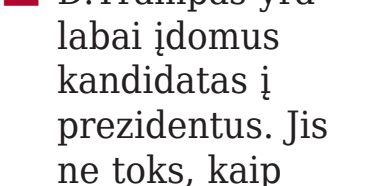
mažai apie jį žinome, todėl ir pasiūliau diskutuoti apie tuos užsienio politikos aspektus, kurie būtinai palies mus.

Tas pusmetis, kuris liko iki D.Trampo atėjimo į valdžią, nebeleidžia tęsti diskusijos tokiu pat stiliumi, kaip jis ją iki šiol vedė. Dar pusę metų kalbėti niekus, nuolatosis kaitalioji poziciją, aptarinėti klausimus, kurių gerai nesupranta, - tolygu prarasti paramą tų, kurie juo pačioje pradžioje žavėjosi. H.Klinton yra savo farvateryje, ir tai jai padeda užsikariauti daug balsų. Kitas dalykas, manau, D.Trampą lyginti su R.Reiganu galima būtų tik tuo atveju, jei jis tapo. Ir gan įtikinamai. Tad dabar apklausos, kurios rodo H.Klinton pranašumą, yra toli gražu ne lemiamas dalykas. Nes jis jau nustebino per metus. O jis turi dar pusę metų. Be abejonės, buvo įmanoma situacija, kad rinkimuose kovotų H.Klinton ir Džebas Bušas (Jeb Bush). Tuomet atrodytų, kad tik dvi ar trys šeimos valdo Ameriką. Na, negražu. Ir tai dirba D.Trampo naudai. Iš esmės jis yra, mano manymu, populistas, konservatorius ir nacionalistas.

G.JAKAVONIS: Sutinkate su tuo, kad jis savo tautine politika kažkuo panašus į V.Orbaną?

J.PALECKIS: Taip, be abejo, yra panašumų, nors V.Orbanas ne tiek spalvingas. Be to, D.Trampas iš tiesų daug kuo panašus į R.Reiganą. Ateina beveik iš niekur. Tas - buvęs aktorius, šis - buvusi televizijos žvaigždė. Iš esmės tai rodo amerikiečių propaguojamos klasikinės demokratijos krizę. Į valdžią dabar ir JAV, ir Europoje ateina radikalai. Štai Filipinuose laimėjo visai neaiškūs kandidatas, kuris pasirodė visus šaudyti, karti ir keiktis prieš televiziją... Jei į tą pusę rieda pasaulis, man nelabai linksma. Bet reikia pripažinti, kad D.Trampas turi daug kokių zirių ir, be abejo, juos panaudos. Kita vertus, jis neturi politinės patirties ir bus priverstas bent porą

D.Trampas yra labai įdomus kandidatas į prezidentus. Jis ne toks, kaip iki šiol buvo. Tai gal šiuo metu pasauliui ir reikalinga?

Egidijus VAREIKIS
Seimo narys, daugiametis Lietuvos atstovas Europos Tarybos Parlamentinėje Asamblėjoje

metų mokytis, bus priklausomas nuo savo patarėjų.

A.BUTKEVIČIUS: Aš maniau, kad svarstome, kaip D.Trampo atėjimas į JAV prezidento postą atsilieptų pirmiausia mums, Lietuvai. Ir todėl mane domina kaip tik užsienio politikos funkcijos, o ne tai, ką jis kur savo šalies piliečiams ar kaip save pateikia. Mes

sprendžiant pasaulio problemas. Nežinau, kiek jis tai rimtai ir apgalvotai pasakė, bet jis teigė, neva pakaks visus, kurie iš mūsų gyvena, šerti, esą mes neturime visų ginti ir remti, tegul jie pasirūpina savimi. Kalbėjo ir apie NATO finansavimo mažinimą. Jeigu tie jo pasakymai yra rimti, man atrodo, tai būtų labai didelis posūkis Amerikos užsienio politikoje. Ir tai mums nelabai ką gero žada. Nors, žiūriu, kai davė interviu CNN ir jo paklausė, ar visa tai sakydamas turėjo galvoje, kad JAV pasitrauks iš NATO, tada jis atsakė „ne“ ir bandė keisti savo ankstesnę poziciją.

J.PALECKIS: Manau, Lietuvai vis dėlto būtų naudinga labiau orientuotis į Briuselį, o ne į Vašingtoną. Dėl to ne visai pritariu dabartinei Lietuvos užsienio politikai, kuri aiškiai daugiau siekia įtikti Amerikai. Mes ne kartą ir ne du išiskridavome iš bendro ES konteksto būtent tam, kad palaikytume amerikietišką poziciją. Ir dėl Izraelio bei Palestinos reikalų, ir dėl santykių su Rusija. Kaip tik prieš savaitę buvau Briuselyje ir girdėjau iš kolegų tokių pastabų Lietuvos atžvilgiu.

Jei prezidentu taptų D.Trampas, tai daryti būtų dar sunkiau, nes, be abejo, jis yra izoliacinistas ir siekia, kad JAV vaidmuo pasaulyje mažėtų ir visas dėmesys būtų sutelktas į amerikiečių gyvenimo lygio gerinimą. Vienas iš galimų kūrų atsakymų į tai yra Europos komisijos kūrimas. Ir tokių planų seniai yra ES, bet visai laik buvo pasikliaujama, kad Amerika čia yra svarbiausias veiksnys. Jeigu D.Trampas keis JAV politiką, jis mažins išlaidas kariuomenės išlaidai Europoje. Tuomet, be abejo, reikės ir kitiems pasitempti.

Amerikiečiai tikrai niekad nekariavo savo teritorijoje. Globalinis saugumas dabar yra bendras, bet D.Trampas yra antiglobalistas. Man įdomu, kaip šiuo atveju suveiks Amerikos kontrolės ir balanso sistema. Nors JAV prezidentas labai galingas, jis toli gražu nėra visagalis. Yra ir kongresas, ir teismų valdžia. Jei ši kontrolės ir balanso sistema bus pažeista ir jei prezidentas sugebės ją suardyti (kaip tai padarė V.Orbanas), manau, bus tikrai negerai pasauliui. Tuo labiau kad, kaip minėjau, Amerika yra didžiausia tos demokratinės sistemos nešėja, gyvenėja ir palaikytoja. Ir Lietuvai būtų tikrai negerai, jei pasisteisinsi sistema būtų išbalansuota.

Beje, iš Rytų Europos. Ir aš neabejoju, kad žiniasklaida, sensacijų, pikantiškų naujienų ieškotojai turės labai daug peno, jeigu jis taps prezidentu.

O jei lygintume su R.Reiganu, jis yra Reiganas kvadratu. R.Reiganas buvo daugiau pasiroęs tam darbui - dalyvavo ir profsąjungų judėjime, ir nebuvo padaręs pareiškimų, kurie netelpa į jokius rėmus. Tačiau tas laisvumas, nepanašumas į kitus amerikiečius, kurie mėgsta riziką, kurie turi laukinių Vakarų prigimtį, imponuoja. Tai gali ir pasteisinėti, bet gali turėti ir labai blogų pasekmių.

Ar D.Trampo negalima lyginti su Europos tautininkais?

A.PAULAUSKAS: D.Trampas politikoje yra visai nežinomas ir sunkiai prognozuojamas. Tai, ką jis kalba, man kitą kartą atrodo bravūra, bet ji labai patinka amerikiečiams. Bent dabar matome, kad jis populiarus. Apie imigrantus jis sako, esą juos reikia išvyti ar uždaryti, atimti darbo vietas, net legalią migraciją riboti. Žodžiu, jis lyg ir rūpinasi savo žmonėmis, o imigrantus laiko antrarūšiais.

Kas mane privertė suklusti? Jo pasakymai apie JAV vaidmenį pasaulyje, dalyvavimą NATO ir

sprendžiant pasaulio problemas. Nežinau, kiek jis tai rimtai ir apgalvotai pasakė, bet jis teigė, neva pakaks visus, kurie iš mūsų gyvena, šerti, esą mes neturime visų ginti ir remti, tegul jie pasirūpina savimi. Kalbėjo ir apie NATO finansavimo mažinimą. Jeigu tie jo pasakymai yra rimti, man atrodo, tai būtų labai didelis posūkis Amerikos užsienio politikoje. Ir tai mums nelabai ką gero žada. Nors, žiūriu, kai davė interviu CNN ir jo paklausė, ar visa tai sakydamas turėjo galvoje, kad JAV pasitrauks iš NATO, tada jis atsakė „ne“ ir bandė keisti savo ankstesnę poziciją.

Jei prezidentu taptų D.Trampas, tai daryti būtų dar sunkiau, nes, be abejo, jis yra izoliacinistas ir siekia, kad JAV vaidmuo pasaulyje mažėtų ir visas dėmesys būtų sutelktas į amerikiečių gyvenimo lygio gerinimą. Vienas iš galimų kūrų atsakymų į tai yra Europos komisijos kūrimas. Ir tokių planų seniai yra ES, bet visai laik buvo pasikliaujama, kad Amerika čia yra svarbiausias veiksnys. Jeigu D.Trampas keis JAV politiką, jis mažins išlaidas kariuomenės išlaidai Europoje. Tuomet, be abejo, reikės ir kitiems pasitempti.

Amerikiečiai tikrai niekad nekariavo savo teritorijoje. Globalinis saugumas dabar yra bendras, bet D.Trampas yra antiglobalistas. Man įdomu, kaip šiuo atveju suveiks Amerikos kontrolės ir balanso sistema. Nors JAV prezidentas labai galingas, jis toli gražu nėra visagalis. Yra ir kongresas, ir teismų valdžia. Jei ši kontrolės ir balanso sistema bus pažeista ir jei prezidentas sugebės ją suardyti (kaip tai padarė V.Orbanas), manau, bus tikrai negerai pasauliui. Tuo labiau kad, kaip minėjau, Amerika yra didžiausia tos demokratinės sistemos nešėja, gyvenėja ir palaikytoja. Ir Lietuvai būtų tikrai negerai, jei pasisteisinsi sistema būtų išbalansuota.

Beje, iš Rytų Europos. Ir aš neabejoju, kad žiniasklaida, sensacijų, pikantiškų naujienų ieškotojai turės labai daug peno, jeigu jis taps prezidentu.

O jei lygintume su R.Reiganu, jis yra Reiganas kvadratu. R.Reiganas buvo daugiau pasiroęs tam darbui - dalyvavo ir profsąjungų judėjime, ir nebuvo padaręs pareiškimų, kurie netelpa į jokius rėmus. Tačiau tas laisvumas, nepanašumas į kitus amerikiečius, kurie mėgsta riziką, kurie turi laukinių Vakarų prigimtį, imponuoja. Tai gali ir pasteisinėti, bet gali turėti ir labai blogų pasekmių.

Parengė Darius KAUZANAS

Visa filmuota medžiaga tinklalapyje w.suzalgiur.lt

Akademikas P.Slavėnas - pirmasis Lietuvos universiteto diplomantas

Paulius Slavėnas gimė 1901 07 21 Maskvoje, mirė 1991 02 24 Vilniuje. Gimė prieš 115 metų medicinos daktaro Vinco Slavėno (1874-1939) ir akušerės Liubovės Kovalkovos-Buršteino šeimoje. 1920-1922 m. P.Slavėnas tarnavo Raudonojoje armijoje. Tėvas į Lietuvą grįžo 1922 m. rudenį ir įsikūrė Marijampolėje. Motina į tolimą, nepažįstamą kraštą, toli nuo savųjų giminių vykti nesiryžo. Be to, jai reikėjo slaugyti I pasauliniame kare suluošintą sūnų iš pirmosios santuokos.

P.Slavėnas Maskvos universitete baigė tris matematikos specialybės kursus ir į Lietuvą atvyko 1923 m. bei įstojo į Lietuvos universiteto Matematikos ir gamtos fakulteto (LU MGF) IV kursą. Kartu pradėjo dirbti Bernardo Kodačio (1879-1957 JAV) vadovaujamoje Astronomijos katedroje laborantu.

1925 m. LU MGF tarybos protokolų knygoje įrašyta: „Povilo Slavėno prašymas. Dekanas pareiškė, kad Slavėnas yra išlaikęs visus nustatytus egzaminus ir parašęs diplominį darbą apie Rymano paviršiaus sudarymą algebrinei dviejų kintamųjų lygtčiai. P.Slavėnas prašo išduoti atitinkamą diplomą. Fakultetas nutarė: laikyti Povilą Slavėną baigusiu Matematikos skyrių ir išduoti jam nustatytą liūdymą ir diplomą. Liūdymo ir diplomo turinys bus fakulteto priimtas Dekanatui patiekus jų projektus.“

Aukštojo mokslo baigimo teisės pripažintos 1925 05 30, išduodant diplomą. Taigi P.Slavėnas buvo pirmasis LU diplomantas. Gavęs Rockefellerio fondo stipendiją, jis studijavo JAV Jeilio universitete Niu Heiveno mieste astronomiją ir kai kuriuos fizikos dalykus, 1928 06 20 įgijo filosofijos daktaro laipsnį, apgynęs disertaciją „Žvaigždinis trijų kūnų problemos atvejis“ (mokslinis vadovas - prof. Ernestas Viljamas Braunas (Brown, 1866-1938)).

Studijuodamas jis lankėsi daugelyje JAV observatorijų, o kai kuriose ir stažavosi, skaitė mokslo populiarinimo paskaitas, bendravo su JAV lietuviais, paskelbė mokslinių straipsnių, skaitė pranešimus konferencijose. Visa tai atkreipė daugelio specialistų dėmesį ir savo nariu P.Slavėną išrinko kelios mokslinės draugijos: Tarptautinė astro-

► P.Slavėnas per savo gyvenimą iš viso parašė apie 900 mokslinių ir mokslo populiarinimo knygų, brošiūrų bei straipsnių apie astronomiją, fiziką, matematiką, biologiją, kalbotyrą, mokslo istoriją ir sistematiką

nomų sąjunga, Amerikos, Anglijos, Prancūzijos, Vokietijos astronomų draugijos, Astronomijos ir kosminės fizikos bičiulių susivienijimas.

1928-1929 m. P.Slavėnas - LU MGF vyr. asistentas, 1929-1930 m. tarnavo Lietuvos kariuomenėje (tuo metu tai buvo kiekvieno sveiko vyro iki 30 metų konstitucinė prievolė; niekam nebuvo daromos jokios išimtys), Vyriausiojo štabo topografijos skyriuje, dalyvavo trianguliacijos darbuose Tauragės ir Kretingos apskrityse, Kuršių nerijoje. 1930-1940 m. P.Slavėnas - VDU privatdocentas, docentas.

Apie jį kaip dėstytoją buvęs jo studentas A.Pakalniškis rašė: „Slavėnas skaitė astronomijos įvadą. Buvo jis amerikoniško auklėjimo žmogus ir su savo paskaitų klausytojais, kurių tik keli tebuvo, elgdavosi kaip su sau lygiais. Sukurdavo tokią atmosferą, kad profesorius atrodydavo tik vienas iš visų, net ir savo žiniomis nedaug

tesiskiria nuo studentų. Kartais imdavo atrodyti, kad astronomija yra toks mažas mokslelis, kad nė norint nebūtų daug ko ten per pasikaitas pasakoti. O tačiau skaitė Slavėnas paskaitas ir daug mums pasakojo. Astronomijos ir kartu žmogaus minties vystymasis, kalendoriaus istorija, visatos vaizdas - viskas buvo nepaprastai įdomu. Jo paskaitos buvo įdomiausios iš visų kitų mano klausytų dalykų.“

1940-1941 m. P.Slavėnas - Matematikos katedros vedėjas, prorektorius, nuo 1941 m. - profesorius. Vokiečių okupacijos metais iš darbo atleistas. Dirbo psichiatrijos ligoninėje buhalteriu. Nuo 1941 m. - fizikos ir matematikos mokslų daktaras (dab. habil. dr.). 1944-1969 m. P.Slavėnas dėstė Vilniaus universitete, 1944-1952 ir 1956-1969 m. - Astronomijos katedros ir observatorijos vedėjas.

„Profesorius mus stebino ne tik astronomijos, bet ir fizikos ir mate-

matikos žiniomis. Jis puikiai išmanė naujausias kvantinės mechanikos, reliatyvumo ir kitas teorijas. Mes, studentai, į jį žiūrėjome su didžiule pagarba, kaip į nepaprastą mokslo žmogų. Visas paskaitas P.Slavėnas skaitė atmintinai, be jokių konspektų ar užrašų. Tai buvo ne tik įdomios paskaitos, mums didelės reikšmės turėjo ir jose vyraavusi <...> draugiška atmosfera“, - rašė apie prof. P.Slavėno paskaitas pokaryje buvęs jo studentas Adolfas Bolotinas, vėliau pats tapęs profesoriumi.

1949-1953 m. P.Slavėnas buvo Lietuvos mokslų akademijos (MA) prezidiumo mokslinis sekretorius, 1950-1971 m. - gamtos mokslų ir technikos istorijos komisijos, nuo 1971 m. - probleminės mokslinės tarybos „Mokslo ir technikos istorija Lietuvoje“ pirmininkas. 1957-1959 m. - Vilniaus dirbtinių Žemės palydovų stebėjimo stoties viršininkas, 1957-1959 m. - Mažosios lietuviškosios tarybinės enciklopedijos vyr. redaktoriaus pavaduotojas, 1960-1968 m. - Lietuvos fizikų draugijos pirmininkas. 1958 m. jam suteiktas nusipelnusio mokslo veikėjo vardas, 1966 m. išrinktas Tarptautinės mokslų istorijos akademijos nariu korespondentu, 1968 m. - Lietuvos MA akademiku.

P.Slavėnas buvo vienas iš Didžiosios ir Mažosios Lietuvos kultūrinio bendradarbiavimo sąjungos steigėjų 1933 m., jos biuletenio redaktoriaus. Persiorganizavus šiai sąjungai į Lietuvos vakarų sąjungą - jos pirmininkas (1936-1939). Šiai persiorganizavus į Tėvynės sąjungą, parengė jos leidinius „Tėvynės sąjunga ir ko ji siekia“ (1939), „Mintys ir darbai“ (1940, su K. Binkiu). 1940 m. įstojo į tautininkų sąjungą. Skaitė paskaitas per radiją ir visuomenei. 1938 m. išleido astronomijos vadovėlio studentams I dalį. Kitos 3 dalys dėl tolesnių įvykių liko neparašytos.

P.Slavėnas per savo gyvenimą iš viso parašė apie 900 mokslinių ir mokslo populiarinimo knygų, brošiūrų bei straipsnių apie astronomiją, fiziką, matematiką, biologiją, kalbotyrą, mokslo istoriją ir sistematiką. Jo iniciatyva 1960 m. pradėtas leisti straipsnių rinkinys „Iš mokslų istorijos Lietuvoje“.

Prof. habil. dr. Algirdas AŽUBALIS
Generolo Jono Žemaičio
Lietuvos karo akademija

Visuomeninis politinis savaitraštis „Respublika“ ir puikus žurnalas „Laisvalaikis“ su TV programa savaitei

2017 metams

Prenumerata priimama:

Internetu:

www.respublika.lt,
www.prenumerata.lt

„Respublikos“ platinimo tarnybose:

Vilniuje	A.Smetonos g. 2, 5 kab.	(8-5) 212-18-05 (8-618) 07-959
	Laisvės pr. 60 (Spaudos rūmai), 1211 kab.	(8-5) 242-80-65
Klaipėdoje	Mažvydo al. 3	(8-46) 41-13-14
	„Akropolys“, Taikos pr. 61	(8-650) 51-131
Panevėžyje	V.Kudirkos g. 1 / Savanorių a. 12	(8-45) 43-98-98, (8-620) 97-178
Šiauliuose	Trakų g. 20	(8-41) 50-07-10
Joniškyje	Žemaičių g. 2-9	(8-426) 61-034
Kelmėje	Laisvės gynėjų g. 14	(8-427) 54-381
Kuršenuose	J.Basanavičiaus g. 1	(8-41) 58-57-61
Naujojoje Akmenėje	Respublikos g. 7	(8-425) 56-588
Pakruojojje	Kęstučio g. 8-2	(8-421) 61-704
Radviškiškyje	Vasario 16-osios g. 10	(8-422) 53-451
	Dariaus ir Girėno g. 46	(8-422) 50-163
Utenoje	Ateities g. 3	(8-389) 50-932 (8-610) 18-876

Privačiose platinimo tarnybose:

Alytuje	S.Dariaus ir S.Girėno g. 4	(8-315) 51-164
Anykščiuose	tel. pasiteirauti	(8-650) 43-742
Birštone	Vytauto g. 5	(8-319) 56-625
Biržuose	tel. pasiteirauti	(8-650) 43-742
Druskininkuose	P.Cvirkos g. 40	(8-313) 51-075
Elektrėnuose	Sodų g. 13-3	(8-528) 39-200
Ignalinoje	Švenčionių g. 13-1	(8-677) 98-736
Jonavoje	tel. pasiteirauti	(8-650) 43-742
Jurbarkė	tel. pasiteirauti	(8-650) 43-742
Kaišiadoryse	Gedimino g. 59-113	(8-346) 51-378
Kaune	Laisvės al. 7	(8-610) 02-351, (8-37) 40-02-55
Kėdainiuose	Šilėlio g. 27	(8-612) 58-018
Kretingoje	Birutės g. 11	(8-445) 53-949
Kupiškyje	Taikos g. 1-25	(8-646) 26-189
Lazdijuose	Seinų g. 3	(8-318) 52-374
Marijampolėje	Kęstučio g. 5	(8-343) 92-562
Mažeikiuose	tel. pasiteirauti	(8-650) 43-742
Palangoje	Vytauto g. 118	(8-460) 48-440
Pasvalyje	Biržų g. 107-1	(8-620) 58-664
Plungėje	tel. pasiteirauti	(8-650) 43-742
Prienuose	Vytauto g. 15 A	(8-685) 30-867
Raseiniuose	Maironio g. 2	(8-428) 51-337
Rietave	tel. pasiteirauti	(8-650) 43-742
Rokiškyje	Taikos g. 5	(8-458) 33-241
Skuode	tel. pasiteirauti	(8-650) 43-742
Šakiuose	J.Basanavičiaus g. 67	(8-612) 97-522
Šilalėje	J.Basanavičiaus g. 23	(8-449) 51-421
Šilutėje	Lietuvninkų g. 20	(8-441) 75-474
Širvintose	Upelio g. 26-17	(8-603) 18-288
Tauragėje	tel. pasiteirauti	(8-650) 43-742
Telšiuose	tel. pasiteirauti	(8-650) 43-742
Trakuose	Mindaugo g. 16-14	(8-615) 24-284
Ukmergėje	tel. pasiteirauti	(8-650) 43-742
Vilkaviškyje	Žalumynų g. 10	(8-610) 45-539

Kituose skyriuose:

Visuose „PayPost“

ir Lietuvos pašto skyriuose.

Daugiau informacijos

tel.: (8 5) 238 70 31, 212 18 05.

El. paštas platinimas@respublika.net.

Prenumeruojant visuose „PayPost“ ir AB Lietuvos pašto skyriuose taikomas papildomas aptarnavimo mokestis.

Pristato

Kristupo vasaros festivalis 2016

Šluok, kiek gali!

05.30-06.05

VISIEMS koncertų bilietams taikoma

40% nuolaida!

Didysis rėmėjas

